

Abbreviations of references (حوالیاں دے اشارے)

جندگینا ما لکھدیاں ساڈی کوشش رہی ہے کہ اپنے سروت نالو نال پیڑ صفیاں تے دتے جان۔ پر بیٹھ دتے گرتھیاں دے حوالے بار بار اُونے، اس کر کے اسیں انان ناواں نوں سنکوج کے اشاریاں 'چ' دتا ہے۔ سبندھت تھاواں تے اشاریاں نال پستک دا صفحہ نمبر وی دے دتا گیا ہے۔ (ادارن۔ بالا-۲۰۳)

سگس	سری گورو گرتھ صاحب سٹینڈرڈ دمدا بیڑ ۱۴۳۰ انگ۔	سنگریہ	گردھام سنگرہ، گیانی گیان سنگھ، شرومنی کمیٹی امرتسر
بالا	جنمساکھی بھائی بالا - سمپادک سریندر سنگھ کوبلی، پنجاب یونیورسٹی چنڈی گڑھ، تیسری	قیصر	اقبال قیصر، پاکستان وچ سکھاں دے اتھاسک پوتر استھان، پنجابی تواریخ بورڈ، لاہور
سوڈھی	جنمساکھی سوڈھی مہروان والی بھاگ پہلا - پرکاشک خالصہ کالج امرتسر۔ سال ۱۹۶۹	پیپ	G Sources on The Life and Teachings of Guru Nanak : Guru Nanak Birth Quincentenary Volume -Punjab Past and Present, Vol. III, 1969, Punjab University Patiala
سوڈھی	جنمساکھی سوڈھی مہروان والی بھاگ دوجا پرکاشک (پوتھی برجی تے پوتھی چتربھج) خالصہ کالج امرتسر۔ سال ۱۹۶۹	دلجیت	بابا سری چند بابا دلجیت سنگھ بیدی، بھاشا وبھاگ، پنجاب
پراتن	پراتن جنمساکھی، بھائی ویر سنگھ ساہت سدن، نوی دلی	کھجان سنگھ	Khazan Singh History of the Sikh Religion, Language Department, Punjab
بی-۴۰	لیکھک دتیا رام ابرول - انڈیا آفس لائبریری والی ہتھ لکھت۔ نن۔ پی۔ بی۔ ۴۰، سمپادک پیار سنگھ، گورو نانک دیو یونیورسٹی، امرتسر۔	ترلوچن	Guru Nanak: Founder of Sikhism written by Dr. Trilochan Singh. (Online Edition)
گیانی	گیانی گیان سنگھ جی، تواریخ گورو خالصہ بھاگ پہلا، بھاشا وبھاگ، پنجاب	سائیکل یاتری	بھائی دھنا سنگھ چہل، پٹیالوی، گرتیرتھ سائیکل یاترا (مارچ ۱۹۳۰ توں جون ۱۹۳۴) سمپادک: چیتن پرکاشک سنگھ۔ پہلی ایڈیشن ستمبر ۲۰۱۶ European Panjabi Sath, Walsall, UK.
منی سنگھ	گیان رتناولی، بھائی منی سنگھ، سمپادک، جسیر سنگھ صابر، گورو نانک دیو یونیورسٹی، امرتسر	اشوک	شمشیر سنگھ اشوک، شری گورو نانک دیو جی دے گردوارے، شرومنی کمیٹی ۱۹۷۰
مہما پرکاش	مہما پرکاش (وارتک) سمپادک، ڈاکٹر۔ کلوندر سنگھ، سنگھ، سنگھ بدرج امرتسر۔	بروالا	وچھڑے گردھام (گردوارے) - سکھدیو سنگھ بروالا، امرتسر۔ ۲۰۰۴ (شید جوڑاں تے عام غلطیاں بون دے باوجود پستک سہائی ہے)
گوشٹ	مکے مدینے دی گوشٹ، ڈاکٹر۔ کلونت سنگھ، پنجابی یونیورسٹی، پٹیالہ۔	بابر-نامہ	The Life of Babur Emperor of Hindustan by Robert Marriott Caldecott (Available at www.google.com/books)
کرپال	کرپال سنگھ، جنمساکھی پرمپرا، پنجابی یونیورسٹی، پٹیالہ	فوجا سنگھ	Fauja Singh and Kirpal Singh, ATLAS : Travels of Guru Nanak, Punjabi University Patiala
کوبلی	Surinder Singh Kohli - Travels of Guru Nanak, Panjab University Chandigarh	وکی-پیڈیا	www.wikipedia.org
جوہر	جنمساکھی بھائی بالا، بھائی جوہر سنگھ کرپال سنگھ پستکاں والے، امرتسر۔		
دیدار	گردھام دیدار، شرومنی کمیٹی، امرتسر		

گیانتا ہے - گربانی وچ 'س' نوں 'ش' کر کے پڑھنا

اچ پھر گورو نانک دی پنجابی بولی دی حالت ترس یوگ ہو رہی ہے۔ لوکی دھڑا دھڑا ہندی دے لفظ ورتکے رلا پا رہے ہن۔ پور تے پور اچ کھڈ سکھاں نے گربانی وی وگاڑکے پڑھنی شروع کر دتی ہے۔ جوہں اچ اس اکھر نوں ش کر کے پڑھن دا فیشن شروع ہو گیا ہے۔ جد کہ اچ توں ادھی صدی پہلاں پنجاب دے علاقے وچ ش بولن دا چلن نہیں سی۔ ہن وی پنڈاں دے ان پڑھ لوک تے پاکستانی پنجاب وچ لوک س ہی بولدے ہن۔ پر ہندی دے رلے دے اثر صدقہ ہن اچارن گورو سہب والا نہیں کر رہے۔ لوک س ل ش کر کے پڑ رہے ہن :- 'دیشی گھیو، ست شری اکال، پرشاد، شکر، آشا، شیش، شوہا، شلوک، شبہچنتک، پشوو، ایشر، نشچا، پردیش، اکاش، ادیش، پشستا آدی۔ CE پرسدھ بھاشا وگیاں ڈاکٹر پرکیرت سنگھ دی بڑی نگر کھوج ہے کہ اتری بھارت وچ صدی کو پہلاں تک 'ش' تے 'ز' دیاں دھنیاں بولیاں ہی نہیں سنن جاندیاں۔ اتھوں تک کہ پرانی ہندی (یوپی، مدھ پردیش آدی وچ وی ش دا اچارن نہیں سی۔ سو گورو سہبان نے گربانی وچ ش ورتیا ہی نہیں۔ اس کر کے سریرل شریں، آسا نوں آشا، دیسی نوں دیشی، سینل نوں شینل، سوم نوں شوم، پرساد نوں پرشاد، سبد نوں شید، پرکاش نوں پرکاش کر کے اچارناں دھارمک اپرادھ ہے۔ CE کھوج اپرت پتہ لگدا ہے کہ اس غلط ریت دا کارن پرسپیل برہجن سنگھ دا ٹپلا کھانا ہے۔ جس نے بنان پرمپرا دا دھیان کیتے سجھا دے دتا سی کہ س ل ش کر کے پڑیا جاوے۔

جندگینا ما گورو نانک۔ کیو اتے کس طرحاں لکھی؟

دے کہ جنڈیالے دے نرنجنی ڈیرے ولوں اس وچ
وادھو ملاوٹ کیتی سی۔

جنم سساکھی توں ایہہ اندازہ لگدا ہے کہ گورو
صاحب دے کسے ساتھی نے کسے تیسرے بندے (بالے
آدی) نوں گورو صاحب دیاں اداسیاں دیاں گلاں
واپسی تے دسیاں ہون جس نے پھر ماں جنمساکھی
لکھوائی۔ وڈی سبھاوانا ہے کہ بالا تلونڈی جاں
سلطان پور دا کوئی وسنیک ہووے۔

کیونکہ تیسرا بندہ (بالا آدی) ان پڑھتے ٹیوگر اچھی
توں انجان ہون کر کے ستھاناں اتے پاتراں دے صحیح
ناں دین توں اسمرتھ رہا ہے۔ اوہناں ناناواں تھاواں
نوں لبھنا ہی تاں اتھاسکار دا کم ہندا ہے۔ ناستک
لکھاری جو مرضی لکھی جان، جنمساکھیاں سکھ
اتھاس دے محل دی اچھی مضبوط نیہہ رکھ
گئیاں ہن جس نوں کوئی جھکھڑ بھجال نہی ہلا
سکدا۔ جنمساکھی لکھاریاں نوں ساڈا کوٹ کوٹ
پرنام۔

کھڈور صاحب وکھے بالے دی مڑی ہونا ایہو اشارہ
کر دا ہے کہ جنمساکھی دا وڈا کارچ گورو انگد دیو
جی نے شاید آپ ہی شروع کروایا ہووے۔

سکھی دی مکھ دھارا بھاو گورو انگد دیو جی لئی
ایہہ وڈی ضرورت وی سی۔ کیونکہ لگدا ہے صاحب
دیاں اداسیاں/پاتراواں دا کوئی ریکارڈ وی بیگا سی
جو بابا سری چند دے ہتھ لگ گیا۔ جس کر کے اداسی
سادھو دور دراڈے دیساں وچ پہنچ گئے۔ اک ہور گل
وی نوٹ کرن والی ہے کہ کئی تھانٹی جتھے راجے
مہاراجے گورو صاحب دے سیوک بنے سن اتھے بابا
سری چند آپ گئے۔ اس توں ایہو ثابت ہندا ہے کہ اس
ریکارڈ دی بھنگ اداسی سمپردانے سکھی دی مکھ
دھارا نوں لگن ناں دتی۔

یاد رہے گورو صاحب دے چلانے توں ترنت بعد پنٹھ
دو ساکھاواں وچ ونڈیا گیا سی، ۱۔ گورو انگد والی
مکھ دھارا تے ۲۔ بابا سری چند دے اداسی۔ ایہو
جہیاں ونڈیاں کسے وی مذہب واسطے کدی سہائی
وی ہندیاں ہن کیونکہ مقابلے دی بھاونا وچ پرچار
زیادہ ہندا ہے۔ پر بدقسمتی نال اداسی دھارانے
ہندومت دے مڈھلے اصولاں جوہیں ورناشرم اتے
کرمانڈاں نوں بالکل چھپڑیا ہی ناں۔ ایہہ اوہ لوک
سن جہڑے متھا گورو گرتھ صاحب نوں ٹیکدے پر
مندے سناتنی پراناں شاستراں نوں۔

گورو صاحب دی بیدی سنتان جو اداسی سمپردا
دے زیادہ نیڑے رہی ہے اوہناں نوں وی اج آکے کتے
احساس ہویا ہے جدوں اداسی سمپردانے اعلان کیتا
ہے کہ اداسی سمپردا بابا سری چند توں پہلاں وی
پیگی سی۔

خیر ۲۰ویں صدی وچ اکالی لہرنے اداسی لہر دا لک
توڑ کے رکھ دتا سی۔ جس دا نتیجہ ایہہ نکلیا کہ

کر تارپور صاحب دے لانگھے دا پرچار اسپن میلیاں،
راجنیتک اکتان اتے سکولان وچ کریا کردے سی۔
جدوں اوہ خوبصورت پرچے اسپن صرف ۵-۵ روپے
وچ ویچدے ہندے ساں تاں شام تک ساڈا جھولا
نوٹاں/سکیاں نال بھر جاندا سی۔ ایہہ اوہ موقع وی
سی جدوں "سرکاری افسری چھڈن والا مورکھ
نکھٹو" کما وی رہا سی۔ ادوں سنگتیاں دی منگ
ہندی سی کہ اچھی کوئی سستی جہی گورو نانک
صاحب اتے گورو گوبند سنگھ دی جیونی وی ہووے۔
اسپن شرومنی کمیٹی جہیاں جتھیندیاں تک پہنچ
کیتی پر اچھا کوئی پرکاشن نہی سی۔ سانوں
حیرانی ہوئی سکھ سنسے۔ تنہا اچھا کجھ
چھاپن/ونڈن/ویچن نوں تیار وی نہی سی۔

سو من بنا لیا کہ کوئی ۵۰-۱۰۰ صفی دی سنکھپ
جیونی گورو نانک صاحب دی لکھیئے۔ اودھروں
مارچ ۲۰۱۷ وچ سانوں اپنے پت کول چھ مہینیاں لئی
اسٹریلیا جانا پے گیا۔

کیونکہ زیادہ بھار لجا نہی سی سکدے، جیونی
لکھن دے مقصد لئی اسپن گورو صاحب نال
سبندھت صرف مڈھلے سروت (جنمساکھیاں) ہی
نال لے کے گئے۔ جدوں روز نت نیم اپرنٹ ارداس کر کے
جیونی دا کم شروع کردے سی تاں جنمساکھیاں
نوں اپنی تش بدھ انوسار سمجھنا شروع کیتا
(پنڈرپٹٹون) تاں سانوں نویاں گلاں ملنیاں شروع ہو
گئیاں۔ محسوس ہویا کہ گورو صاحب دے جیون تے
کھوج دی وڈی گنجائش ہے۔ پھر تہہ کیتا کہ سیمت
صفیاں والی ناں ہوکے وستھار وچ کال-کرم انوسار
جیونی لکھی جاوے اتے جے گورو صاحب پور جیون
اتے اپرالا بخشن تاں پھر ایہدا سار وی لکھیا جاوے۔

پنجابوں دور بھاو سروتاں توں دور ہون کر کے پھر
ساڈی پہنچ صرف انٹرنیٹ سی۔ انج اک پوٹے
ساڈے ساہمنے گوگل میپ رانہی اس علاقے دا نقشہ
اتے وکیپیڈیا رانہی اتھاس ہندا جتھے جتھے صاحب
چرن پاؤدے سن۔ ساڈی تاں موج بھج گئی۔

سو اس پرکار حالاتانے سانوں ساڈے توں پہلاں ہو
چکے لکھاریاں نالوں بہتر ستھان تے لیا کھڑا کر دتا
۔ بھاو جے اسپن کجھ کیتا ہے تاں اس وچ ساڈی
کوئی بہادری نہی، ایہہ حالاتانے دی دین ہے۔

سروتاں ول پرتدیا۔ اسپن وی محسوس کردے ہاں
کہ موڈھی گورو دے جیون تے جو جنم ساکھیاں
موجود ہن، اوہناں دی کوئی 'ماں جنمساکھی' وی
سی۔ اگے پھر جوہیں اتارے ہوئے تاں بھن بھید ائی گئے۔
اج ساڈے کول سبھ توں پرانی جو جنمساکھی
ملدی ہے اوہ دئیارام ابرول لکھت سروپ ہے جو
'بی-۴۰' کھاؤدی ہے۔

انج لگدا ہے کہ بالے والی جنمساکھی وچ 'ماں
جنمساکھی' دا تے سبھ توں ودھ ہے۔ باوجود اس

